

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชมะเดื่อป่าในท้องถิ่น อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่

กฤษฎา พงษ์การณียภาส^{1,*}, แหลมไทย อาษานอก¹ และขวัญจิรัส เจิงปัญญา²

¹สาขาเกษตรป่าไม้ มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ

²กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐาน มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ

บทนำ

- มะเดื่อเป็นพืชยืนต้นขนาดใหญ่ มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Ficus racemosa* Linn. อยู่ในวงศ์ Moraceae

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชมะเดื่อป่าในท้องถิ่น อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ มีวัตถุประสงค์เพื่อสนองพระราชดำริภายใต้โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อเป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุกรรมในท้องถิ่น สำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน และส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการเกษตรในการขยายพันธุ์ โดยการสำรวจเก็บรวบรวมการศึกษามะเดื่อป่าในท้องถิ่นในอำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ การบริการวิชาการและการอบรมเชิงปฏิบัติการส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการเกษตรเพื่อปลูกมะเดื่อสำหรับประชาชน

วัตถุประสงค์

- เพื่อศึกษาความหลากหลายชนิดและลักษณะการกระจายพันธุ์ของมะเดื่อป่าในอำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่

วิธีการดำเนินงาน

- ทำการสำรวจเขตชุมชนที่ชุมชนอาศัยอยู่ ไม่รวมพื้นที่ป่าไม้ ตามข้อมูลเขตพื้นที่ของหน่วยงานท้องถิ่น อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ ทั้งหมด 11 ตำบล 94 หมู่บ้าน เก็บข้อมูลด้าน นับจำนวนต้นมะเดื่อ วัดขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางเพียงอก ความสูง จับพิกัด GPS ทำการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสำคัญ (important Value Index, IVI) ค่าดัชนีความหลากหลายชนิด (Species Diversity Index) ของ Shannon – Wiener Index (Magurran, 1988)

ผลการสำรวจ

1. องค์ประกอบชนิดพันธุ์มะเดื่อในพื้นที่อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่

- สำรวจพบพืชมะเดื่อในชุมชนอำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ พบจำนวน 4 ชนิด ได้แก่

1.1) มะเดื่อปล้อง พบ 548 ต้น

(*Ficus hispida* L.f.)

1.2) มะเดื่ออุทุมพร พบ 309 ต้น

(*Ficus racemosa* Linn.)

1.3) มะเดื่อหว่า พบ 14 ต้น

(*Ficus auriculata* Lour.)

1.4) มะเดื่อฉิ่ง พบ 1 ต้น

(*Ficus botryocarpa* Miq.)

อพ.สธ.

งานประชุมวิชาการ
และ
นิทรรศการ
ครั้งที่ 12

ทรัพยากรไทย

หวนดู
ทรัพย์สิ่ง
สินตน

4-10

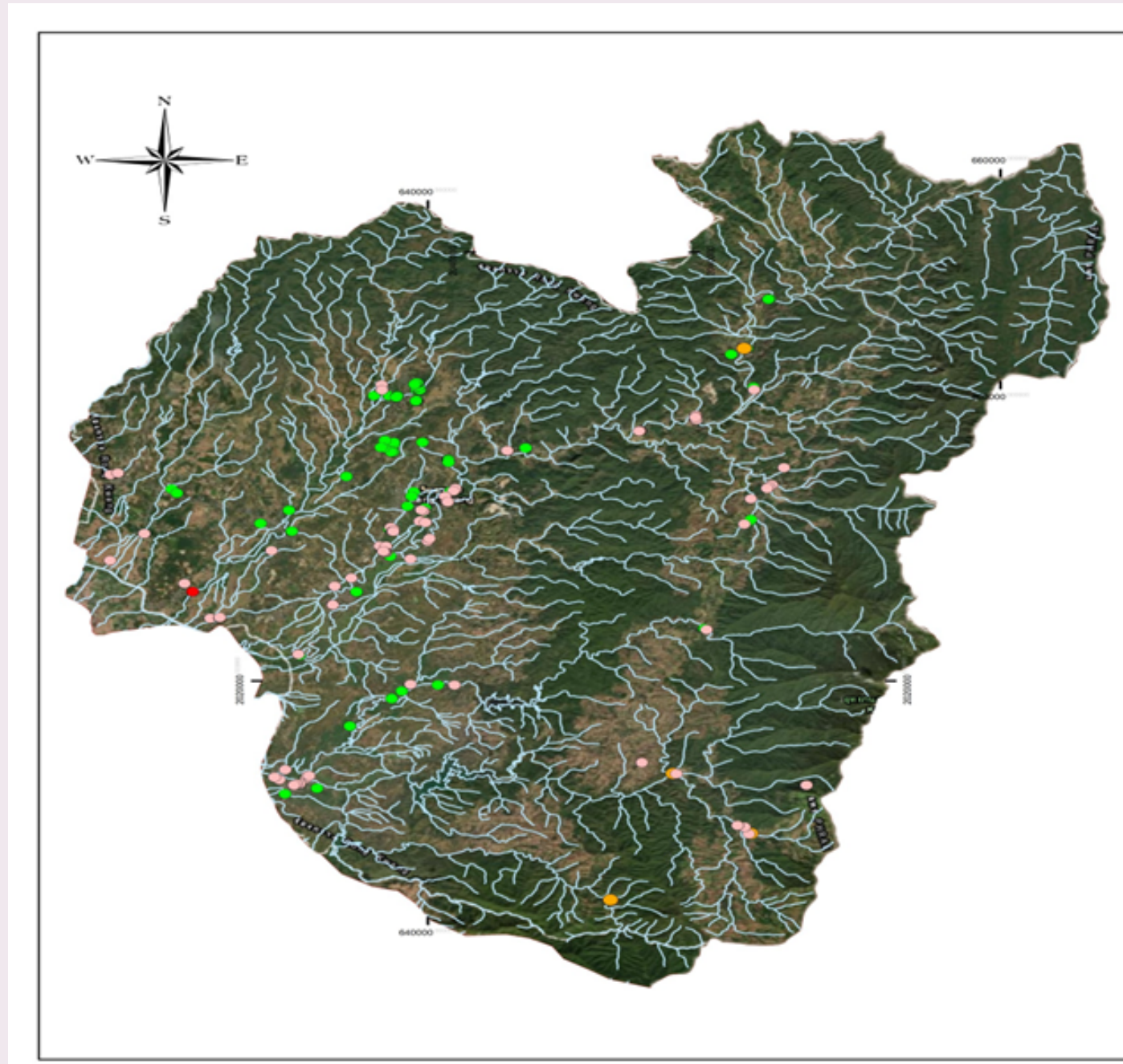
พฤศจิกายน
2568

ณ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

2. ถิ่นอาศัยของมะเดื่อป่า ในเขตพื้นที่อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่

- ด้านแหล่งอาศัย ส่วนมากมีการกระจายพันธุ์ตามลำห้วย แหล่งน้ำ และพื้นที่สวน ในชุมชนมีความเสี่ยงต่อการถูกตัดทำลาย เนื่องจากมีการพัฒนาแหล่งน้ำ ลำเหมือง ลำห้วย เป็นท่อระบายน้ำ และการขยายตัวของชุมชน

แผนที่แสดงแหล่งน้ำและการกระจายพันธุ์ของมะเดื่อในพื้นที่อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่

ถิ่นอาศัยและการกระจายพันธุ์

- พบมากที่สุดบริเวณริมคลองและแหล่งน้ำ (75.45%)
- รองลงมา คือ พื้นที่มหาวิทยาลัย (9.58%) และข้างทาง (6.29%)
- พบน้อยสุด ในสวนและวัด

การกระจายพันธุ์สัมพันธ์กับทิศทางการกระจายพันธุ์และความชื้นของพื้นที่

3. ตารางแสดงลักษณะเชิงปริมาณของมะเดื่อในพื้นที่อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่

ลักษณะเชิงปริมาณ	ค่าดัชนีความหลากหลายชนิด	ชนิดมะเดื่อ			
		อุทุมพร	ปล้อง	หว่า	ฉิ่ง
• ระดับไม่ใหญ่	0.84				
จำนวน (ต้น)		159	162	12	1
ค่าความถี่ (%)		100	100	18.18	9.09
ค่าดัชนีความสำคัญ		183.68	100.37	11.64	4.30
• ระดับลูกไม้	0.57				
จำนวน (ต้น)		34	97	-	-
ค่าความถี่ (%)		100	100	-	-
ค่าดัชนีความสำคัญ		75.95	124.05	-	-
• ระดับกล้าไม้	0.62				
จำนวน (ต้น)		116	289	2	-
ค่าความถี่ (%)		100	100	9.09	-
ค่าดัชนีความสำคัญ		76.33	118.86	4.34	-

ปัจจัยคุกคาม

- การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ท่อระบายน้ำ ลำเหมือง
- การตัดไม้เพื่อทำเกษตรและขยายเขตชุมชน

ส่งผลให้ถิ่นอาศัยตามธรรมชาติของมะเดื่อถูกลดลงอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

- อนุรักษ์แหล่งอาศัยตามลำห้วยและสวนในชุมชน
- ส่งเสริมการเพาะพันธุ์และแจกจ่ายกล้ามะเดื่อให้กับชุมชน
- ศึกษาบทบาทเชิงนิเวศของมะเดื่อกับสัตว์กินผลไม้
- บูรณาการการอนุรักษ์เข้ากับแผนพัฒนาท้องถิ่น เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

กิตติกรรมประกาศ

- ขอขอบคุณโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ และชุมชนอำเภอร่องขวาง ที่ให้ความร่วมมือในการศึกษาครั้งนี้

